

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292. Ефективна економіка. 2024. № 5.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.5.31>

УДК 349.3

Ю. А. Романовська,

д. е. н, доцент, доцент кафедри фінансів, Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1099-0787>

О. О. Дідик,

студентка, Вінницький торговельно-економічний інститут ДТЕУ

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0002-8387-2092>

БЮДЖЕТНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ В КРИЗОВИХ УМОВАХ

Yu. Romanovska,

Doctor of Economic Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Finance, Vinnytsia Institute of Trade and Economics of State University of Trade and Economics

O. Didyk,

Student, Vinnytsia Institute of Trade and Economics of State University of Trade and Economics

BUDGETARY SECURITY OF UKRAINE IN A CRISIS ENVIRONMENT

У статті визначено, що оцінювання бюджетної безпеки – це невід'ємний інструмент забезпечення сталого розвитку будь-якої країни. Наведено ключові макроекономічні та бюджетні показники, що використовуються для оцінки

рівня бюджетної безпеки України. В роботі проаналізовано індикатори бюджетної безпеки за 2019-2023 рр., які мають різновекторні тенденції. Виявлено, що найбільш критичним є індикатор – Відношення дефіциту/профіциту державного бюджету до ВВП, що передбачає вживання заходів стосовно скорочення державного боргу та підвищення доходів державного бюджету. Визнано важливість індикатору бюджетної безпеки – обсяг доходів державного бюджету України, забезпечення якого реалізується через отримання значної військової допомоги у вигляді грантів від країн-партнерів та міжнародних організацій. З'ясовано, що сутність бюджетної безпеки в умовах воєнного стану реалізується через взаємозв'язок бюджетних ресурсів та якісним їхнім розподілом з потребами сучасного суспільства.

Budgetary security of the state is an important component of financial security, which ensures the stability and efficient use of financial resources of the budget system. The role of budgetary security in martial law is critical and is determined by the following key aspects: resource mobilization - the state is forced to mobilize additional financial resources to finance defense needs; economic sustainability - maintaining financial stability and providing the necessary resources for the economy to function in difficult conditions; financial support for the population - providing social benefits and other types of state support.

Assessing budget security is an essential tool for ensuring the sustainable development of any country. Having studied the key macroeconomic and budgetary indicators used to assess the level of budgetary security of Ukraine, we can identify:

– Growth of the budget deficit. The deficit of the general government sector increased by UAH 201.3 billion from 2019 to 2023; the state budget deficit also increased significantly over the same period - by UAH 1,243.4 billion, respectively.

– Increased debt burden. Public debt servicing increased from UAH 119.2 billion in 2019 to UAH 247.6 billion in 2023. Public debt repayments remained high in 2019-2022 (about UAH 440 billion annually).

– Insufficient budget revenues. Although consolidated budget revenues increased

in 2019-2023, they failed to fully cover its expenditures. State budget revenues also did not reach the level required for deficit-free operation.

Budget security plays a critical role in economic recovery after the covid crisis and after military events. The importance of budgetary security lies in the following: stabilization of financial resources; efficient allocation of resources; and stimulation of investments. Ensuring financial stability creates a favorable environment for investment, i.e., budget security is a guarantee of economic recovery, which contributes to investment attractiveness.

Overall, Ukraine's budget security is currently in a critical state. It should be noted that the war will continue to have a significant impact on Ukraine's budget security.

Ключові слова: *бюджетна безпека, кризові умови, індикатори, бюджет, дефіцит, видатки.*

Keywords: *budget security, crisis conditions, indicators, budget, deficit, expenditures.*

Постановка проблеми. Бюджетна безпека держави є важливою складовою фінансової безпеки, яка забезпечує стабільність та ефективне використання фінансових ресурсів бюджетної системи, формує збалансованість між доходами та видатками державного та місцевих бюджетів. Це дозволяє державі ефективно виконувати свої функції, такі як державне управління, фінансування освіти, науки, культури й охорони здоров'я, а також забезпечення національної безпеки та оборони. Воєнний стан в Україні є надзвичайною ситуацією, яка ставить перед державою низку складних завдань, включаючи забезпечення фінансової стійкості та безпеки держави в цілому. Роль бюджетної безпеки в умовах воєнного стану є критичною і визначається такими ключовими аспектами як, мобілізація ресурсів – держава змушена мобілізувати додаткові фінансові ресурси для фінансування оборонних потреб (бюджетна безпека відіграє важливу роль у забезпеченні ефективного використання цих

ресурсів та їх адекватного розподілу для підтримки військових операцій, захисту національної безпеки та відновлення інфраструктури у разі потреби); стійкість економіки – збереження фінансової стабільності та забезпечення необхідних ресурсів для функціонування економіки у складних умовах; фінансова підтримка населення – надання соціальних допомог та інших видів державної підтримки. Отже, роль бюджетної безпеки в умовах воєнного стану полягає в забезпеченні фінансової стійкості, ефективного використання ресурсів та підтримці як військових операцій, так і населення країни.

Аналіз останніх досліджень публікацій. Актуальність теми дослідження підтверджується значною кількістю наявних наукових публікацій. Так, Ситник Н. С., Беднарчук В. В. [1, с. 161-167] в своїх дослідженнях обґрунтовують теоретичні основи бюджетної безпеки, виділяють загрози та пропонують напрями її зміцнення, а також виконують індикативний аналіз стану безпеки бюджетної сфери України. Свірко С., Дикий А., Дика О. та Тростенюк Т. [2, с. 280-293] в своїх працях досліджують забезпечення бюджетної безпеки в контексті її факторного впливу на соціально-економічний розвиток країни та визначають сучасний стану й перспективи удосконалення методики оцінювання бюджетної безпеки. Джигора О. [3, с. 136-147] акцентує увагу при дослідженні бюджетної безпеки на державній підтримці суб'єктів господарювання. Мельник Л., Кондрацька Н. та Дума В. [4, с. 90-100] присвятили свої роботи обґрунтуванню впливу бюджетної безпеки на фінансову стабільність держави. Проте потребує подальшого дослідження бюджетна безпека саме в умовах воєнного стану та оцінювання динаміки її індикаторів в кризових умовах.

Постановка завдання. Метою даної статті є дослідження бюджетної безпеки України та виокремлення її особливостей в умовах воєнного стану; аналіз індикаторів бюджетної безпеки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Підґрунтям соціально-економічного розвитку держави виступає бюджетна безпека, яка багато у чому визначає можливості функціонування та розвитку регіонів України. Бюджетам

загалом належить вирішальна роль не лише у забезпеченні соціально-економічної безпеки держави, а й у соціально-економічному розвитку об'єктів різних рівнів. Бюджетна безпека формує самостійність органів управління, сприяє активізації підприємницької діяльності, дозволяє розвивати інфраструктуру, розв'язувати проблеми благоустрою та підвищення якості життя місцевого населення [5, с. 249-257; 6; 7, с. 398-406], тобто у сукупності суттєво впливати на зміцнення національної безпеки держави.

Бюджетна безпека є однією з найважливіших складових національної безпеки держави, що забезпечує її фінансову стійкість та здатність виконувати свої функції в умовах зовнішніх та внутрішніх загроз. Бюджетна безпека України – це стан захищеності економічних інтересів держави, що забезпечується здатністю бюджетної системи в повному обсязі мобілізувати необхідні фінансові ресурси для виконання своїх функцій в умовах зовнішніх та внутрішніх загроз. До таких функцій входять: державне управління, міжнародна діяльність, фінансування таких важливих сфер, як наука, освіта, культура, охорона здоров'я. Не менш важливими є забезпечення національної безпеки та оборони, реалізація інвестиційної та екологічної політики.

Кризові явища, такі як пандемія коронавірусу та повномасштабне вторгнення росії, значно впливають на бюджетну безпеку України. Ці події призвели до різкого скорочення доходів бюджету, зростання видатків та дестабілізації економічної ситуації в цілому. В таких умовах забезпечення бюджетної безпеки України стає складним завданням, яке потребує комплексного підходу та скоординованих дій з боку всіх гілок влади та суспільства.

Оцінювання бюджетної безпеки – це невід'ємний інструмент для забезпечення сталого розвитку будь-якої країни. Вона дає змогу глибоко й комплексно проаналізувати фінансовий стан держави, оцінити її здатність виконувати свої зобов'язання, гарантувати макроекономічну стабільність та ефективно управляти публічним сектором. Завдяки системному аналізу бюджетної безпеки можна виявити потенційні ризики та загрози, спрогнозувати

негативні наслідки та вчасно вжити превентивних заходів для їх нейтралізації. Це, в свою чергу, дозволяє уряду приймати обґрунтовані й економічно вигідні рішення щодо бюджетної політики, спрямовані на стимулювання економічного зростання, підвищення добробуту населення та зміцнення національної безпеки. У таблиці 1 узагальнено ключові макроекономічні та бюджетні показники, що використовуються для оцінки рівня бюджетної безпеки України.

Таблиця 1. Показники для розрахунку індикаторів бюджетної безпеки у 2019–2023 рр. (млн грн)

Показник	Значення показника, млн. грн.				
	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.
ВВП	3974564	4194102	5459574	5191028	6537825
Дефіцит державного бюджету	-78049,5	-217096,1	-197937,4	-914701,7	-1333110,7
Дефіцит сектору загального державного управління	-84 515,9	-237 062,0	-181 925,9	-409 993,4	-285 828,6
Дефіцит зведеного бюджету	-84316,4	-223944,3	-186908,3	-844827,9	-1327700,7
Доходи зведеного бюджету	1289780	1376661,6	1662242,7	2196273,3	3104306,6
Доходи державного бюджету	998278,9	1076016,7	1296852,9	1787395,6	2671998
Обслуговування державного боргу	119247,6	119718,8	155651,8	157 870,60	247 601,1
Погашення державного боргу	-345212,5	-385509,3	-441085,2	-448564,3	-436494,5

Джерело: розраховано авторами за даними [8; 9]

У період з 2019 по 2023 рік спостерігалася значне коливання досліджуваних показників. Найбільш помітним було зростання ВВП з 3 974 564 млн грн у 2019 році до 6 537 825 млн грн у 2023 році. Однак, разом з цим відбувався і зростаючий дефіцит державного бюджету та інших ключових показників, що свідчить про проблеми у фінансовій сфері. Це виражалось в наступних тенденціях:

- Зростання дефіциту бюджету. Дефіцит державного бюджету збільшився з -78,0 млрд грн. у 2019 р. до -1333,1 млрд грн. у 2023 р. Дефіцит сектору

загального державного управління зріс на 201,3 млрд грн. за той же період; також за цей же період суттєво збільшився дефіцит державного бюджету – на 1 243,4 млрд грн відповідно.

– Збільшення боргового навантаження. Обслуговування державного боргу зросло з 119,2 млрд грн. у 2019 р. до 247,6 млрд грн. у 2023 р. Погашення державного боргу протягом 2019-2022 рр. залишалося на високому рівні (близько 440 млрд грн. щорічно).

– Недостатність доходів бюджету. Доходи зведеного бюджету, хоча й зросли протягом 2019-2023 рр., але не змогли повністю покрити його видатки. Доходи державного бюджету також не досягали рівня, необхідного для бездефіцитного функціонування.

Поширення пандемії Covid-19 у 2020 році стало катастрофічним каталізатором для економічного стану країни. Пандемія призвела до значного зниження доходів зведеного бюджету та державного бюджету, оскільки були введені обмежувальні заходи, що призвели до скорочення обсягів виробництва та споживання. Економічний спад призвів до падіння інвестиційної активності, що, в свою чергу, спричинило зростання рівня безробіття та загострення соціальних проблем.

Паралельно з цим, повномасштабне вторгнення росії на територію України та введення військового стану у 2022 році додатково поглибили економічні проблеми. Воєнний стан призвів до значного збільшення витрат держави на оборону, реструктуризацію економіки та гуманітарну допомогу, що відобразилося у зростанні дефіциту бюджету та зменшенні доходів. Війна також призвела до зниження інвестиційного клімату, що негативно позначилося на розвитку підприємництва та економічному зростанні.

Важливо зазначити, що українська економіка продемонструвала певну стійкість у цій складній ситуації. Завдяки допомозі міжнародних партнерів, а також самовідданій праці українців, вдалося частково відновити економічну активність. Наразі економіка України знаходиться на шляху відновлення. Проте, попереду ще багато роботи. Потрібно здійснити комплекс реформ,

спрямованих на покращення інвестиційного клімату, стимулювання підприємництва, розвиток експорту та диверсифікацію економіки.

Важливо також зазначити, що війна в Україні досі триває і тому її вплив на економіку буде відчуватися ще протягом багатьох років. Тому, важливо, щоб міжнародне співтовариство й надалі підтримувало нашу державу, аби допомогти відновити економіку та побудувати краще майбутнє.

Бюджетна безпека відіграє критичну роль у відбудові економіки після ковідної кризи, так і після воєнних подій. Важливість бюджетної безпеки полягає у:

1) стабілізація фінансових ресурсів. В економічному відновленні державі потрібні значні фінансові ресурси, так бюджетна безпека допомагає забезпечити стабільний потік доходів до державного бюджету, щоб уряд міг використовувати ці кошти на фінансування програм відновлення та розвитку.

2) ефективне розподілення ресурсів. Важливо, щоб фінансові ресурси були ефективно розподілені на пріоритетні сфери економіки, такі як інфраструктура, освіта, охорона здоров'я та соціальна підтримка. Бюджетна безпека дозволяє забезпечити відповідний розподіл з урахуванням потреб населення та стратегічних цілей відновлення економіки.

3) стимулювання інвестицій. Забезпечення фінансової стабільності створює сприятливе середовище для інвестицій, тобто бюджетну безпеку є гарантією відновлення економіки, що сприяє інвестиційній привабливості.

З метою оцінки рівня бюджетної безпеки України використаємо Методичні рекомендації щодо розрахунку даного показника. Для цього візьмемо за основу дані, представлені в таблиці 1, та проведемо розрахунки відповідних індикаторів.

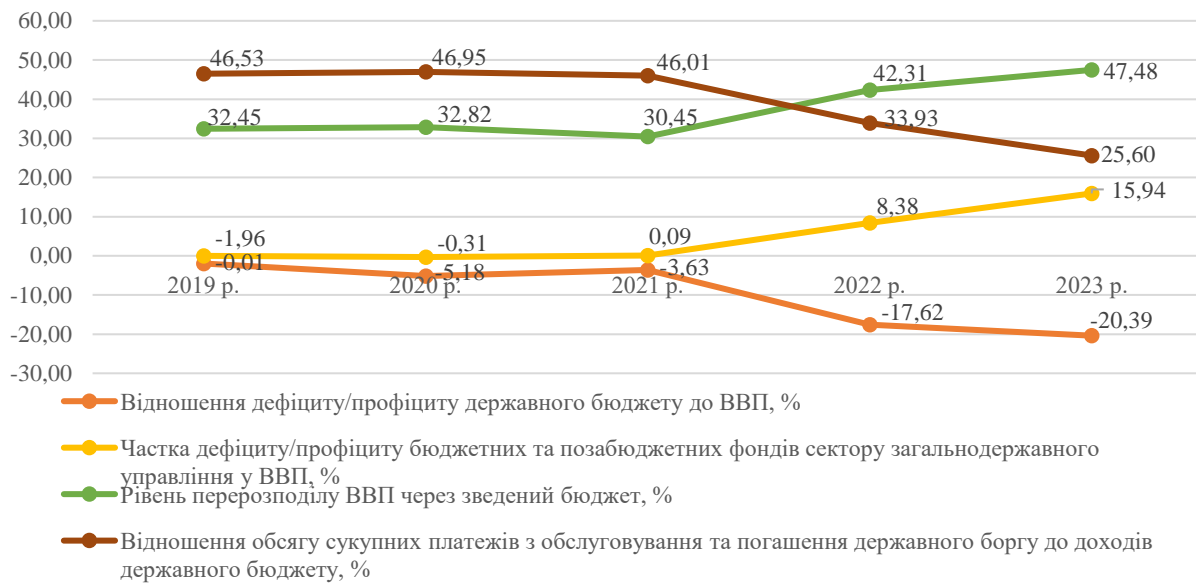
Таблиця 2. Аналіз індикаторів бюджетної безпеки за 2019-2023 рр.

Індикатори бюджетної безпеки України за 2019-2023 рр.							
№ з/п	Індикатор	Граничні значення	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.
1	Відношення дефіциту/профіциту державного бюджету до ВВП, %	Оптимальне - (-2; 3) Задовільне - (-3; 5) Незадовільне - (-4; 6) Небезпечне - (-5; 8) Критичне (-6; 10)	-1,96	-5,18	-3,63	-17,62	-20,39
2	Частка дефіциту/профіциту бюджетних та позабюджетних фондів сектору загальнодержавного управління у ВВП, %	Оптимальне - (0) Задовільне - (-1; 1) Незадовільне - (-1; 2) Небезпечне - (-2; 3) Критичне (-3; 5)	-0,01	-0,31	0,09	8,38	15,94
3	Рівень перерозподілу ВВП через зведений бюджет, %	Оптимальне -(25; 28) Задовільне - (23; 30) Незадовільне - (20; 33) Небезпечне - (19; 35) Критичне (18; 37)	32,45	32,82	30,45	42,31	47,48
4	Відношення обсягу сукупних платежів з обслуговування та погашення державного боргу до доходів державного бюджету, %	Оптимальне - (6) Задовільне - (7) Незадовільне - (10) Небезпечне - (13) Критичне (16)	46,53	46,95	46,01	33,93	25,60

Джерело: розраховано авторами за даними [8; 9]

Проаналізувавши отримані результати за визначений період можна визначити, що індикатори бюджетної безпеки мали різновекторні тенденції (рис. 1):

- Відношення дефіциту/профіциту державного бюджету до ВВП. У 2019 році цей показник знаходився в оптимальному діапазоні, проте з 2020 року значно перевищив граничне значення для критичного рівня, що свідчить про серйозні ризики для бюджетної безпеки України, пов'язані із зростанням державних витрат на оборону, соціальні виплати, які держава не здатна покрити за рахунок власних доходів.

Рис. 1. Індикатори бюджетної безпеки України за 2022-2023 рр.

Джерело: розраховано авторами на основі табл. 1

- Частка дефіциту/профіциту бюджетних та позабюджетних фондів сектору загальнодержавного управління у ВВП. Незначне погіршення у 2020 році можна пояснити пандемією COVID-19, яка негативно вплинула на загальний стан економіки, але вже у 2021 році поступове економічне відновлення після пандемії та реформи бюджетної системи допомогли знову досягти оптимального значення. У 2022-2023 роках дефіцит також значно перевищив граничне значення для критичного рівня, адже тривають військові дії, уряд змушений був значно більше запозичувати ресурсів для фінансування своїх видатків, що в майбутньому може призвести до проблем з борговою стійкістю.

- Рівень перерозподілу ВВП через зведений бюджет. У 2019-2021 роках даний показник був відносно стабільним і знаходився в межах задовільного значення. З 2022 року спостерігається значне зростання рівня перерозподілу ВВП до 42,31% у 2022 році та 47,48% у 2023 році, що вказує на посилення ролі держави в економіці для мобілізації ресурсів для ведення війни та підтримки постраждалих.

- Відношення обсягу сукупних платежів з обслуговування та погашення державного боргу до доходів державного бюджету. У 2019-2020 роках значення цього індикатора залишалося на критичному рівні. Проте, у 2021 році його значення почало знижуватися, а у 2023 році сягнуло 25,60%. Цей індикатор єдиний, який відносно покращився протягом аналізованого періоду, що пов'язано з реструктуризацією державного боргу та отриманням Україною значної міжнародної допомоги.

Найбільш критичним став перший індикатор – Відношення дефіциту/профіциту державного бюджету до ВВП (рис. 2). Тому першочерговим завданням стає вжиття заходів стосовно скорочення державного боргу та підвищення доходів державного бюджету. Для недопущення погіршення поточної ситуації доцільно:

- збільшити надходження до бюджету шляхом посилення податкового адміністрування, боротьби з тіньовою економікою та стимулювання економічного зростання;

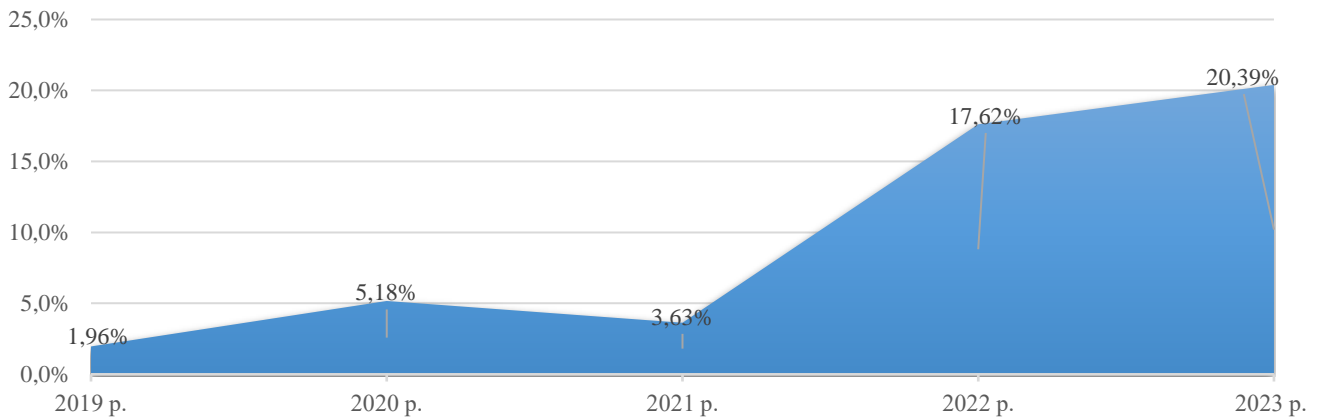
- ініціювання та проведення переговорів з країнами-партнерами з метою перегляду умов існуючих боргових зобов'язань України, включаючи реструктуризацію боргу, продовження термінів погашення, рефінансування та списання частини боргу;

- активізація співпраці з країнами ЄС з метою розширення дотаційних програм для малого та середнього бізнесу України, а також для підтримки інфраструктурних проектів;

- розроблення відповідних програм для відновлення енергетичної, транспортної та виробничої інфраструктур, що фінансувались би міжнародними організаціями та країнами-донорами через гранти, кредити та інші інструменти.

Світова практика підкреслює важливість чітких бюджетних пріоритетів для стійкості державної фіскальної системи. До них належать: довгострокове планування бюджету, вдосконалення моніторингу результативності бюджетних видатків за допомогою якісних та кількісних показників. Важливо підкреслити,

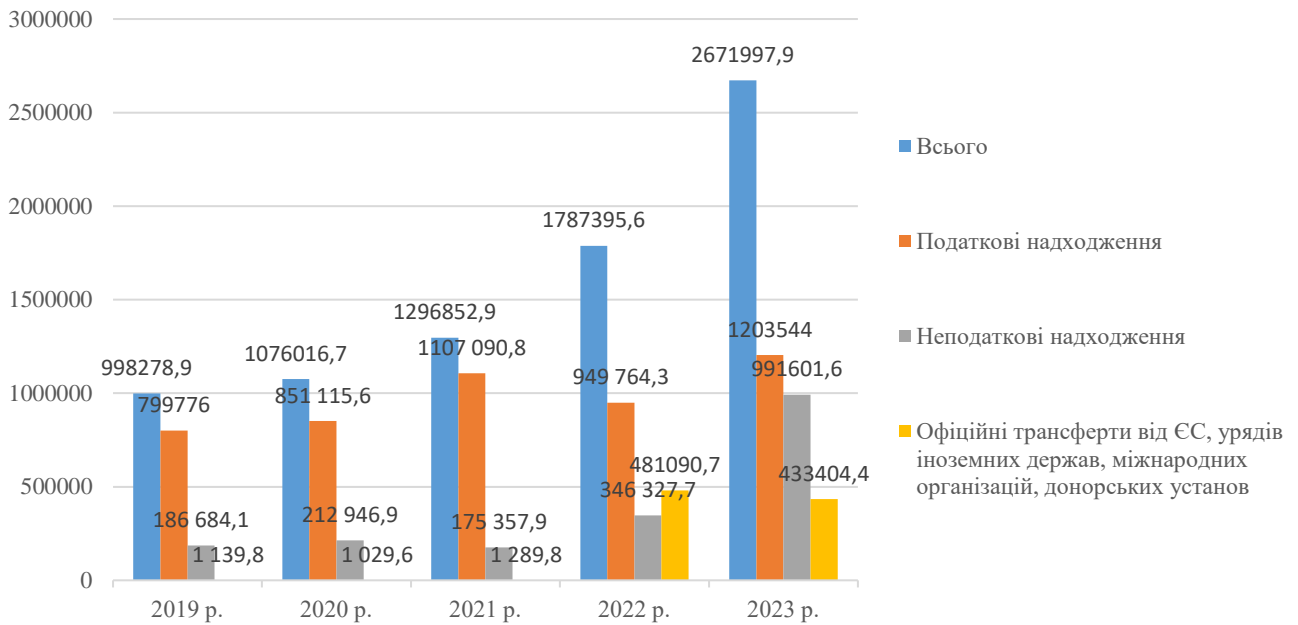
що реформування бюджетних відносин має здійснюватися з урахуванням особливостей соціально-економічного розвитку країни, регіонів та окремих галузей економічної діяльності. Необхідно також враховувати національний досвід впровадження подібних реформ, адже запозичення зарубіжних практик без урахування вітчизняних реалій може призвести до негативних наслідків [10, с. 166-171].

Рис. 2. Динаміка дефіциту державного бюджету України у 2019-2023 рр., % до ВВП

Джерело: розраховано авторами на основі табл. 2

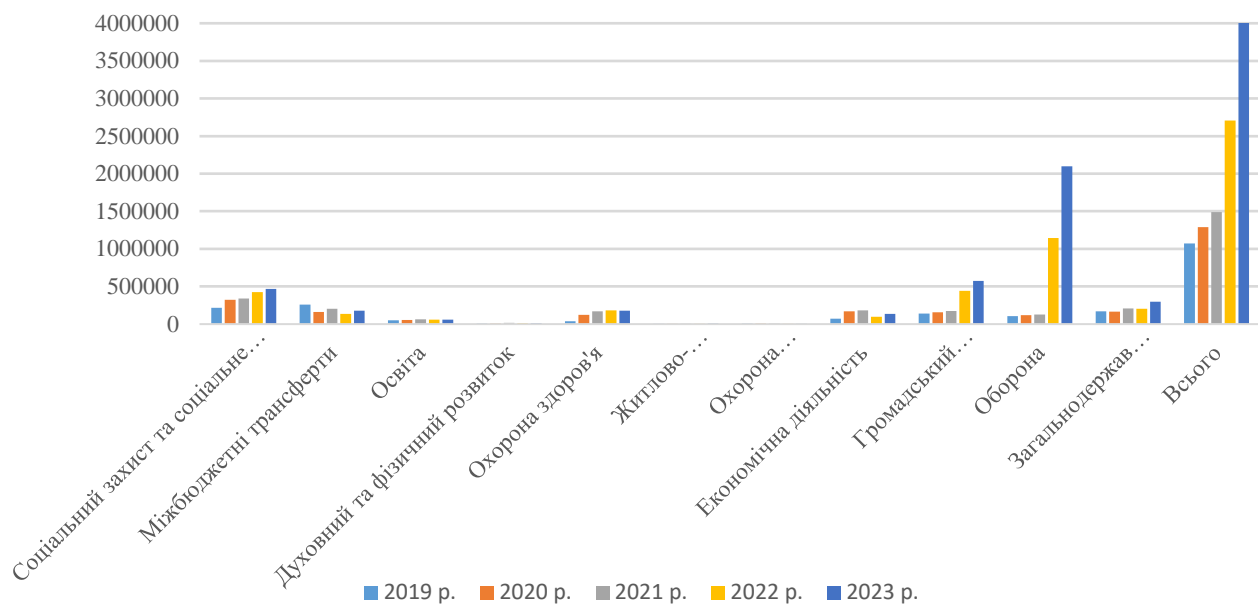
Як видно з рисунку 2, відношення дефіциту державного бюджету до ВВП України значно зросло з -1,96% у 2019 році до -20,39% у 2023 році. Стрімке зростання даного показника у 2022-2023 рр. пов'язано з низкою факторів, обумовлених повномасштабною війною, а саме: суттєво скоротилися надходження від податків та зборів, адже багато підприємств були змушені припинити свою роботу або перемістити її в інші регіони. Водночас, різко зросли видатки на оборону, державну безпеку та соціальну допомогу населенню .

Рис. 3. Доходи державного бюджету в 2019-2023 рр., млн грн

Джерело: розраховано авторами за даними [8; 9]

Важливим індикатором бюджетної безпеки є обсяги доходів державного бюджету України. Так, з рисунку 1 простежується, що надходження бюджету за визначений період зросли з 998 278,2 млн грн до 2 671 997,9 млн грн. Насамперед це обумовлено тим, що з 2022 року Україна отримала значну військову допомогу у вигляді грантів від країн-партнерів та міжнародних організацій, таких як Європейський Союз, Світовий банк та Міжнародний валютний фонд. Ці гранти використовуються для фінансування гуманітарних потреб, підтримки бізнесу та відбудови інфраструктури, пошкодженої війною. Також від початку повномасштабної війни, Міністерство фінансів активно випускає облігації внутрішньої державної позики (ОВДП) для залучення додаткових грошових ресурси на потреби бюджету.

Рис. 4. Видатки державного бюджету (функціональна класифікація) в 2019-2023 рр., млн грн

Джерело: розраховано авторами за даними [8; 9]

Під впливом повномасштабного вторгнення росії на територію України (рис. 4), значні кошти були виділені на оборону, включаючи закупівлю зброї та боєприпасів, а також на громадський порядок, безпеку та судову владу, соціальну підтримку постраждалих від війни та відновлення зруйнованої інфраструктури.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Динаміка досліджуваних показників бюджетної безпеки за 2019-2023 роки характеризується суперечливими тенденціями, зумовлених як економічними кризами, так і повномасштабною війною з росією. Найбільш помітним було зростання ВВП з 3 974 564 млн грн у 2019 році до 6 537 825 млн грн у 2023 році. Однак, разом з цим відбувався і зростаючий дефіцит бюджету та інших ключових показників, що свідчить про проблеми у фінансовій сфері. Поширення пандемії COVID-19 визначило зниження доходів зведеного та державного бюджетів, також економічний спад, призвів до скорочення

інвестиційної активності та зростання безробіття. Паралельно з цим, вторгнення росії на територію України та введення військового стану у 2022 році ще більше поглибили економічні проблеми, збільшивши витрати держави на оборону та реструктуризацію економіки.

Відношення дефіциту бюджету до ВВП зросло з -1,96% у 2019 році до -20,39% у 2023 році, що свідчить про значні ризики щодо фінансової стійкості держави. Частка дефіциту бюджетних та позабюджетних фондів сектору загальнодержавного управління у ВВП також зросла, окрім 2021 року, коли спостерігалось покращення завдяки реформам та економічному відновленню після пандемії COVID-19. Рівень перерозподілу ВВП через зведений бюджет суттєво збільшився з 32,45 у 2019 році до 47,48% у 2023 році, що вказує на посилення впливу держави на стабілізацію економіки щодо фінансування потреб війни. Відношення обсягу сукупних платежів з обслуговування та погашення державного боргу до доходів державного бюджету покращилося, що було важливим елементом для стабілізації фінансової ситуації. Важливо відзначити, що Україна протягом 2022-2023 років отримала значну міжнародну допомогу у вигляді грантів та кредитів від країн-партнерів та міжнародних організацій. Ця допомога відіграла важливу роль у підтримці бюджету та економіки країни в цілому.

Таким чином, бюджетна безпека України наразі перебуває в критичному стані. Слід зауважити, що війна й надалі матиме значний вплив на бюджетну безпеку України. Тому уряду необхідно буде продовжувати вживати заходів для стабілізації бюджетної ситуації та забезпечення стійкості економіки до довгострокових наслідків війни. До таких заходів слід віднести: стимулювання економічного зростання та збільшення доходів бюджету шляхом проведення податкової реформи, скорочення неефективних видатків, залучення додаткових інвестицій та продовження активної співпраці з міжнародними партнерами, а також ефективне управління державним боргом. Тільки комплексний підхід до вирішення цих проблем дозволить покращити бюджетну безпеку України.

Література:

1. Ситник Н. С., Беднарчук В. В. Оцінка рівня бюджетної безпеки України в умовах економічної нестабільності. *Бізнес Інформ*. 2022. № 10. С. 161-167.
2. Свірко С., Дикий А, Дика О., Тростенюк Т. Бюджетна безпека як динамічна детермінанта соціально-економічного розвитку України. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2022. № 6. С. 280-29.
3. Джигора О. М. Особливості забезпечення бюджетного процесу та бюджетної безпеки України в умовах воєнного стану. *Економічний вісник Дніпровської політехніки*. 2022. № 2. С. 136-147.
4. Мельник Л. М., Кондрацька Н. М., Дума В. Л. Роль бюджетної безпеки у забезпеченні стабільності фінансової системи України. *Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Економічні науки*. 2022. Вип. 4. С. 90-100.
5. Романовська Ю., Козаченко Г., Погорелов Ю., Помазун О., Редько К. Проблеми розвитку економічної безпеки в Україні: виклики та можливості. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2022. № 5(46). С. 249–257.
6. Нікітішин А. О., Пасічний М. Д. Методологічні положення щодо зміцнення податкової та бюджетної безпеки держави. *Ефективна економіка*. 2024. № 4. URL: <https://www.nayka.com.ua/index.php/ee/article/view/3486/3521> (дата звернення: 08.05.2024).
7. Романовська Ю.А. Стійкість бюджету урбогеосистеми у забезпеченні її соціально-економічної безпеки. *Бізнес Інформ*. 2020. № 2. С. 398-406.
8. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 12.04.2024).
9. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://www.mof.gov.ua/uk/> (дата звернення: 12.04.2024).
10. Сич О., Руда О. Інструменти забезпечення бюджетної безпеки України. *Молодий вчений*. 2022. № 9 (109). С. 166-171.

References:

1. Sytnyk, N. S. and Bednarchuk, V. V. (2022), "Assessment of the level of budgetary security of Ukraine in the conditions of economic instability", *Biznes Inform*, vol. 10, pp. 161-167.
2. Svirko S., Dykyi A, Dyka O. and Trosteniuk T. (2022) "Budget security as a dynamic determinant of socio-economic development of Ukraine", *Finansovo-kredytna diialnist: problemy teorii ta praktyky*, vol. 6, pp. 280-29.
3. Dzhyhora, O. M. (2022), "Features of ensuring the budget process and budget security of Ukraine under martial law", *Ekonomichniy visnyk Dniprovskoi politekhniki*, vol. 2, pp. 136-147.
4. Melnyk, L. M., Kondratska, N. M. and Duma, V. L. (2022), "The role of budget security in ensuring the stability of the financial system of Ukraine", *Visnyk Natsionalnoho universytetu vodnoho hospodarstva ta pryrodokorystuvannia. Ekonomichni nauky*, vol. 4, pp. 90-100.
5. Romanovska, Yu., Kozachenko, H., Pohorelov, Yu., Pomazun, O. and Redko, K. (2022), "Problems of the development of economic security in Ukraine: challenges and opportunities", *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, vol. 5(46), pp. 249-257.
6. Nikitishyn, A. O. and Pasichnyi M. D. (2024), "Methodological provisions for strengthening the tax and budget security of the state", *Efektivna ekonomika*, vol. 4, available at: <https://www.nayka.com.ua/index.php/ee/article/view/3486/3521> (Accessed 8 May 2024).
7. Romanovska, Yu. (2020), "Sustainability of the urban-geosystem budget in ensuring its socio-economic security", *Biznes Inform*, vol. 2, pp. 398-406.
8. Official website of the State Statistics Service of Ukraine (2024), available at: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (Accessed 12 April 2024).
9. Official website of the Ministry of Finance of Ukraine (2024), available at: <https://www.mof.gov.ua/uk/> (Accessed 12 April 2024).
10. Sych, O. and Ruda, O. (2022), "Tools to ensure budget security of Ukraine", *Molodyi vchenyi*, vol. 9 (109). pp. 166-171.

Стаття надійшла до редакції 09.05.2024 р.